

populær historieskrivning i ordets bedste forstand; men prisen er upopulær – 68 kr. for et hæftet eksemplar. Denne modsigelse kunne forlaget have ophævet ved at udsende bogen i en af billigserierne.

Forfatteren Aage Dons har foretaget oversættelsen. Det har ikke gjort fremstillingen mindre velskrevet. Men der har indsneget sig en besynderlig fejl. Det første kapitel: »Vårens oro«, er blevet til: »Vårens bro«!

Viggo Sjøqvist

Andreas Hillgruber: Deutschlands Rolle in der Vorgeschichte der beiden Weltkriege. (Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen). 138 s.

Den tyske katastrofe i 1945 har øvet en meget betydelig indflydelse på historieforskningen i Vesttyskland. Medens forskerne efter 1918 søgte en forklaring – der nærmest mindede om en bortforklaring – på årsagerne til krigen og nederlaget i 1914–18, så har sammenbruddet i 1945 bevirket, at adskillige historikere nu prøver at finde forklaringen på det skete i selve det tyske kejserriges opbygning, sociale sammensætning og udenrigspolitik.

Forfatteren til den foreliggende lille bog tilhører den gruppe af historikere, der arbejder på denne linie. Han beskæftiger sig med den udenrigspolitiske side af spørgsmålet om Tysklands andel i ansvaret for udbruddet af de to verdenskrige, og han lægger ikke skjul på, at han anser det for at være stort. Det er hans opfattelse, at den uheldige udvikling begyndte i halvfemserne, da den kejserlige regering støttet af indflydelsesrige kredse i befolkningen opgav Bismarcks mere begrænsede europæiske stormagtspolitik og begav sig ind i

den wilhelminske æras »Weltmacht-politik«. Dette synspunkt er dog hverken nyt eller originalt, og hans behandling af julikrisen 1914 er egentlig mere interessant. Thi her gør han gældende – dog uden at sige det klart – at denne »Weltmacht-politik« ikke var det afgørende moment i krisen, men derimod rigsledelsens frygt for, at de potentielle modstandere i Europa, især Rusland, ville blive for stærke i løbet af nogle år. Det er teorien om »die Politik des kalkulierten Risikos«, som førte til verdenskrigen. Et af de mest skæbnesvangre resultater af denne krig blev ifølge Hillgruber Ruslands fuldstændige sammenbrud og delvise tyske besættelse indtil november 1918. Thi konsekvensen blev dels en accentueret tysk interesse i at beherske Rusland vest for Ural med alle dets naturrigdomme, dels en konsekvent undervurdering og foragt for Sovjetunionen, der skabtes på ruinerne af zarernes Rusland. Her lå kimen til Hitlers ødelæggelses- og racekrig mod Sovjet, der fik afgørende betydning for det tyske riges undergang. Hillgruber lægger derimod mindre vægt på krigsudbruddet i september 1939. Den anden verdenskrig begyndte ifølge forfatteren ikke på dette tidspunkt, men først i juni 1941 og videreførtes i december 1941 med Hitlers krigserklæring til USA. Dette synspunkt kan unægtelig diskuteres; men bogen er et interessant vidnesbyrd om det mere realistiske syn, visse tyske historikere nu anlægger på det moderne Tysklands historie.

V. Sjøqvist

Danmarks Kirker. Frederiksborg amt. 7. og 8. hæfte. Udgivet af Nationalmuseet. (Gad, 1967) 95 s. og 94 s.

I de to hæfter afsluttes beskrivelsen